

УДК 159.923

DOI <https://doi.org/10.30970/2522-1876-2018-3-12>

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ УСТАНОВОК СТОСОВНО ЛЮДЕЙ ЛІТНЬОГО ВІКУ ТА СТАРОСТІ

Альона Зуєва

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
вул. Дворянська, 2, м. Одеса, Україна, 65082
e-mail: zueva-alena@mail.ua*

Статтю присвячено актуальній проблемі атитюдів стосовно людей літнього віку та старості. Вивчалися атитюди представників різних вікових груп. Метою статті виступало дослідження ієрархії та структури соціальних установок стосовно людей літнього віку та старості у цих групах. Проведено дослідження 403 мешканців чотирьох регіонів України, з яких 100 особи – до 34 років, 86 особи – 35-41 років, 116 осіб – 42-51 років, 101 особа – від 52 років. Використано авторську методику семантичного диференціала за 20 парами прикметників. Проаналізовано рейтинг атитюдів і показано, що чим старшими є респонденти, тим літня людина сприймається більш пасивною та неважливою. Це пов'язано з суттєвим зниженням соціального статусу людей пенсійного віку в умовах сучасного українського суспільства. Виявлено, що представники наймолодшої групи респондентів вважають, що вони будуть здатні перебороти старість, яка характеризується небайдужим ставленням до літніх людей та відданістю близьких людей. Старість сприймається ними як результат випадковостей, як зниження загальної ефективності. Зазначено, що обережність людей похилого віку вважається характерною рисою саме найстаршими досліджуваними. Доведено, що по мірі набуття життєвого досвіду, приходиться розуміння, що літня людина є носієм емпатійних якостей і це надає їй можливість бути чутливою до різних аспектів життя. За допомогою багатовимірного шкалювання встановлено структуру взаємовідношень між атитюдами у чотирьох підвибірках. Показано, що образ літньої людини у наймолодших респондентів характеризується тим, що активність людини похилого віку пов'язується з їхніми розумовими здібностями. Показано, що старість вартує довіри у тому випадку, коли забезпечена справедливістю з боку соціальних інститутів та відданістю з боку близьких осіб. Окреслено перспективи подальших досліджень у напрямку вивчення готовності до вікових змін у різних вікових категоріях.

Ключові слова: атитюди, літні люди, літній вік, соціальний статус, ейджизм, багатовимірне розгортання.

На сучасному етапі старіння населення стає одним з ключових викликів для українського соціуму. Вирішення проблем демографічного старіння українців вимагає від суспільства все більших ресурсів для цієї вікової категорії населення. Старіння населення є дуже важливим процесом, оскільки воно впливає на всі сторони життя людей. Докладний аналіз демографічної ситуації у країні і у світі необхідний для прийняття рішень, що стосуються інтересів усього суспільства: у галузі освіти, охорони здоров'я, пенсійної системи, страхування та інших [4]. В.С. Біскуп [2] зазначає, що на сьогодні існує проблема, яка гостро постала у сучасних країнах, включаючи й Україну, де кількість людей похилого віку складає досить вагомий частку. Це проблема негативного ставлення до людей, які сягнули пенсійного віку, хибні стереотипи, які ґрунтуються на упередженому сприйнятті людей, зважаючи на їх вікові характеристики [5]. У сучасному суспільстві складаються упереджені стереотипи старості, які негативно відбиваються не тільки на людях похилого віку, але й на всій культурі суспільства у цілому. Такі стереотипи визначають конфліктний характер взаємовідносин між різними поколіннями, викликають таке явище у житті, як ейджизм.

У цьому контексті визначення особливості установок стосовно людей літнього віку та старості представляється актуальним завданням для дослідження з боку психологічної науки.

У літературі зазначається, що у суспільній свідомості не сформувалося єдиної оцінки старості. О.О. Березіна [1] досліджувала психологічну готовність осіб пізнього віку до життєдіяльності на заключному етапі вітального циклу. Автором виявлено, що у віці 66-75 років спостерігається посилення акцентуацій, що свідчить про кризовий період. Після проходження кризового періоду 66-75 років акцентуації особистості стають менш вираженими. Виявлено залежність нервово-психологічної нестійкості від віку: у період 66-75 років вона підвищується, а потім знижується. Як пояснюють Й. Брандштедтер і К. Ротермунд, благополуччя і самооцінка залежать не тільки від відчуваного контролю над майбутніми результатами розвитку, а й про готовність прийняти своє минуле (яке не допускає змін) і звільнитися без жалю від гіпотетичних життєвих шляхів, які були бажані, але так і не були пройдені [7]. Н.А. Бухалова зазначає, що образ старості історично детермінований і трансформується під впливом різних світоглядних установок [3].

Проте атитюди щодо літніх людей та старості на протязі ширших вікових інтервалів недостатньо розглянуті у літературі.

Отже, мета статті полягає у дослідженні ієрархії та структури соціальних установок стосовно людей літнього віку та старості у різних вікових групах.

Проведено дослідження 403 мешканців чотирьох регіонів України, з яких 100 особи – до 34 років, 86 особи – 35-41 років, 116 осіб – 42-51 років, 101 осіб – від 52 років. Використано авторську методику семантичного диференціала за 20 парами прикметників. Атитюди щодо літньої людини оцінювались за конструктами: «Хороший – Поганий», «Симпатичний – Несимпатичний», «Добрий – Злий», «Обережний – Необережний», «Цікавий – Нецікавий», «Позитивний – Негативний», «Розумний – Безглуздий», «Чуйний – Нечутливий», «Важливий – Неважливий» та «Активний – Пасивний». Атитюди щодо старості оцінювались за конструктами: «Переборність – Невідворотність», «Везіння – Невезіння», «Довіра – Недовіра», «Справедливість – Несправедливість», «Впевненість – Невпевненість», «Щастя – Нещастя», «Ефективність – Неєфективність», «Відданість – Зрада», «Успішність – Неуспішність», «Небайдужість – Байдушність». Проводилась оцінка за шестибальною шкалою (від 1 до 6 балів). Методика має наступні особливості: менше значення за показником свідчить на користь першого «додатного» полюсу (позитивна характеристика), більше значення за показником свідчить на користь другого «від'ємного» полюсу (негативна характеристика).

Для кожного показника методики розраховано дескриптивні статистики (середнє арифметичне значення – M ; медіанне значення – Mdn ; стандартне відхилення – SD ; міжквартильний розмах – IQR). Рейтинг психосемантичних конструктів визначався за середнім арифметичним значенням. Для оцінки взаємин між поняттями психосемантичного аналізу використовувалося багатовимірне розгортання. Методологія багатовимірного розгортання базується на моделі геометричних переваг, що допускає, що індивід у наборі багатовимірних виборів буде вибирати саме той об'єкт, який найбільш близький до ідеального, згідно з уявленнями індивіда, точці у просторі [6]. Результатами аналізу з'явилися фінальні координати об'єктів (понять) у двовірному просторі, наведені у графічному вираженні – у вигляді діаграм. На отриманих двовірних діаграмах у вигляді точок на площині представлені категорії ставлення до старих людей та до старості (психосемантичні поняття), які сприймаються у семантичному просторі індивіда. Якщо сприйняття одного поняття є подібним зі сприйняттям іншого поняття, то у цих понять будуть подібні фінальні координати, і вони будуть позначені на діаграмах близько розташованими точками.

Перші три в ієрархії агитюди щодо літньої людини у групі осіб до 34 років характеризувались наступними описовими статистиками: «Добрий – Злий» ($M = 3,250$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,209$; $IQR = 1,000$), «Хороший – Поганий» ($M = 3,560$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,217$; $IQR = 1,000$), «Активний – Пасивний» ($M = 3,650$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,201$; $IQR = 1,000$). Відповідно у наймолодшій підгрупі літні люди сприймаються як добрі, хороші, активні. Тобто у цій підвибірці можна констатувати сформованість позитивного образу літньої людини. Стосовно останніх трьох місць в ієрархії необхідно зазначити наступне: серед молодих досліджуваних такі люди вважаються несимпатичними ($M = 4,050$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,250$; $IQR = 2,000$), необережними ($M = 4,100$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,382$; $IQR = 2,000$) та несимпатичними ($M = 4,170$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,311$; $IQR = 1,000$). Очевидно, що особо молодим людям достатньо складно уявити, якою є літня людина і побудувати її образ у своїй свідомості. Проте, керуючись тим, що зовнішня краса у них асоціюється з молодістю, вони вважають літніх людей несимпатичними. Також літні люди вважаються респондентами необережними, вочевидь це пов'язано з невисокою оцінкою їхнього рівня фізичних здібностей на вказаному віковому етапі. Також образ літньої людини в їхній свідомості описується як нецікавий, адже вони не вважають літніх людей цікавими партнерами з комунікації.

Наведемо ієрархічну структуру перших трьох у рейтингу агитюдів щодо старості у групі осіб до 34 років. Виходячи з положення перших трьох позицій, можна зазначити, що старість описується агитюдами щодо небайдужості ($M = 2,840$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,135$; $IQR = 2,000$), переборності ($M = 3,230$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,340$; $IQR = 2,000$) та відданості ($M = 3,230$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,179$; $IQR = 2,000$). Очевидно, що представники наймолодшої групи респондентів вважають, що вони здатні будуть перебороти старість, яка характеризується небайдужим ставленням до літніх людей та відданістю близьких людей. Протилежний полюс характеризується невезінням ($M = 3,700$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,275$; $IQR = 1,000$), невпевненістю ($M = 3,770$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,109$; $IQR = 2,000$) та неефективністю ($M = 3,780$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,244$; $IQR = 2,000$). Таким чином, у молодих респондентів старість сприймається як результат випадковостей, вони розглядаються як зниження загальної ефективності.

Далі за допомогою багатовимірного розгортання аналізувались система агитюдів щодо літньої людини у наймолодшій віковій групі (рис. 1). Так, у свідомості респондентів наймолодшої підвибірці є пов'язаними такі конструкти як «Активний – Пасивний» та «Розумний – Безглуздий». Тобто активність людини похилого віку пов'язується з їхніми розумовими здібностями. Конструкти «Обережний – Необережний» та «Цікавий – Нецікавий» також характеризуються просторовою близькістю. Відповідно, серед молодшої групи необережні літні люди вважаються нецікавими. Також близько розташованими у просторі є психосемантичні конструкти «Позитивний – Негативний» та «Хороший – Поганий». Зв'язок між цими конструктами обумовлений тим, що «позитивний» та «хороший», а також «негативний» та «поганий» є синонімічними поняттями.

Аналіз даного рисунку дозволяє побачити наступні закономірності щодо сприйняття старості. Як видно з даного рисунку, три психосемантичні конструкти є близько розташованими у двовимірному просторі: «Успішність – Неуспішність», «Везіння – Невезіння», а також «Ефективність – Неефективність». Таким чином, успішність та ефективність у старості пов'язуються зі збігом випадковостей. Також звертає на себе просторова близькість таких конструктів як «Довіра – Недовіра» і «Справедливість – Несправедливість». Відповідно, старість вартує довіри з боку представників наймолодшої групи у тому випадку, коли забезпечена справедливістю.

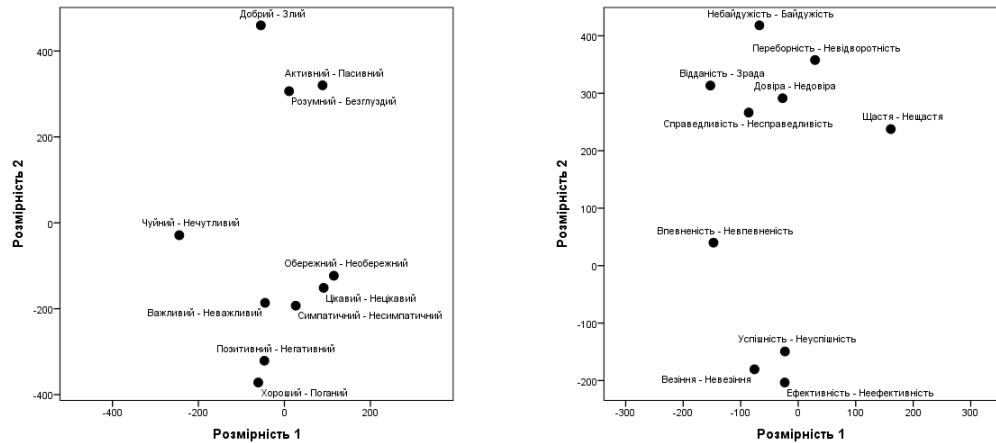

Рис. 1. Двомірна графічна репрезентація взаємовідносин між атитюдями щодо літньої людини (ліворуч), старості (праворуч) у групі осіб до 34 років

На наступному кроці проаналізовано ієрархічну структуру атитюдів щодо літньої людини у групі осіб 35-42 років. Індивіди цієї вікової категорії сприймають літніх осіб добрими ($M = 3,279$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,214$; $IQR = 2,000$), чуйними ($M = 3,453$; $Mdn = 3,500$; $SD = 1,262$; $IQR = 1,000$) та активними ($M = 3,488$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,196$; $IQR = 1,000$). Серед провідних визначень в ієрархії з'являється конструкт «чуйний-нечутливий». Це може пояснюватись тим, що по мірі набуття життєвого досвіду, приходиться розуміння, що літня людина є носієм емпатійних якостей, що надає їй можливість бути чутливою до різних аспектів життя. Нижчі позиції в ієрархії займають конструкти «Обережний – Необережний» ($M = 3,977$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,178$; $IQR = 2,000$), «Цікавий – Нецікавий» ($M = 4,093$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,134$; $IQR = 1,250$) та «Симпатичний – Несимпатичний» ($M = 4,116$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,250$; $IQR = 2,000$). Ці атитюди є такими, що відповідають попередній віковій групі.

Визначено ієрархічну структуру атитюдів щодо старості у групі осіб 35-41 років. Перші три конструкта в ієрархії – це «Небайдужість – Байдужість» ($M = 2,756$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,028$; $IQR = 1,250$), «Переборність – Невідворотність» ($M = 3,093$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,394$; $IQR = 2,000$) і «Відданість – Зрада» ($M = 3,163$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,394$; $IQR = 2,000$). У цій групі також фіксуються оптимістичні установки, що старість є переборною. А також ця група характеризується небайдужим та відданим ставленням інших. Аналізуючи найменш прийнятні атитюди в ієрархії атитюдів щодо старості, можна зробити висновок, що старість характеризується невезінням ($M = 3,860$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,160$; $IQR = 2,000$), неуспішністю ($M = 3,953$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,292$; $IQR = 2,000$) та неефективністю ($M = 4,035$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,212$; $IQR = 2,000$).

Двомірна графічна репрезентація взаємовідносин між атитюдями, дозволяє звернути увагу на певну близькість у просторі психосемантичних конструктів «Симпатичний – Несимпатичний», «Важливий – Неважливий» і «Позитивний – Негативний» (рис. 2).

У зазначеній віковій категорії симпатичні літні люди в їхньому сприйнятті є позитивними та такими, що мають певний соціальний статус. Також, близькими у графічно-

му просторі є конструкти «Небайдужість – Байдужість» та «Відданість – Зрада», а також «Справедливість – Несправедливість» та «Довіра – Недовіра». Таким чином, респонденти даної вікової групи вважають, що небайдужість у старості забезпечується відданістю, тоді як байдужість вважається ними зрадою. Аналогічно, як і у попередній віковій групі, визначено, що старість вартує довіри у тому випадку, коли забезпечена справедливістю.

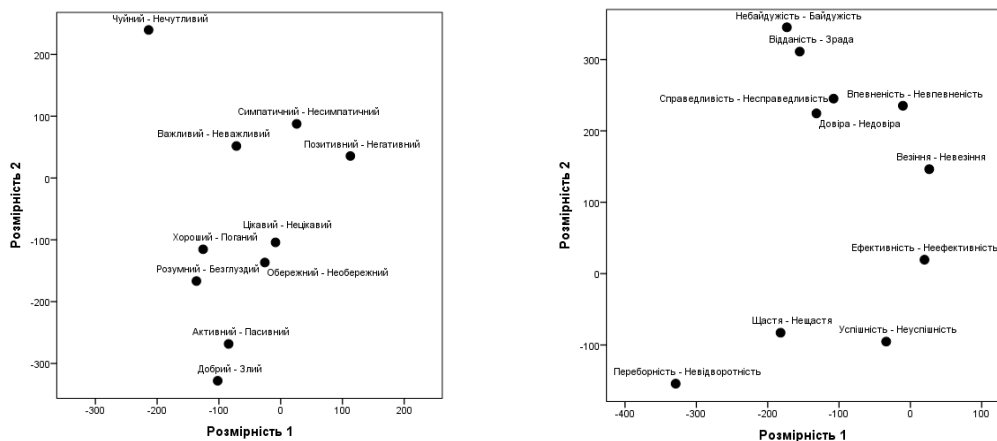

Рис. 2. Двомірною графічною репрезентацією взаємовідносин між уявленнями щодо літньої людини (ліворуч) старості (праворуч) у групі осіб від 35-41 років

В ієрархічній структурі агитюдів щодо літньої людини у групі осіб 42-51 років звертає на себе увагу, що серед трьох провідних агитюдів є відсутнім конструкт «Активний – Пасивний». Літні люди сприймаються як добрі ($M = 3,241$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,262$; $IQR = 2,000$), чуйні ($M = 3,466$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,219$; $IQR = 1,000$) та позитивні ($M = 3,690$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,275$; $IQR = 2,000$). Адже саме таке уявлення про позитивність літньої людини з'являється на третій позиції у відповідній ієрархії. Протилежний полюс агитюдів щодо літньої людини у групі осіб 42-51 років представлений такими прикметниками як пасивний ($M = 3,879$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,280$; $IQR = 2,000$), несимпатичний ($M = 3,974$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,261$; $IQR = 2,000$) та нецікавий ($M = 4,017$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,111$; $IQR = 2,000$). Очевидно, що у зазначений віковій групі чітко починає розумітися той факт, що у літньої людини відбувається зниження активності.

Аналізуючи ієрархічну структуру агитюдів щодо старості у групі осіб 42-51 років, необхідно зауважити, що провідними конструктами в ієрархії виступають «Переборність – Невідворотність» ($M = 2,940$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,416$; $IQR = 2,000$), «Небайдужість – Байдужість» ($M = 2,966$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,222$; $IQR = 2,000$) та «Щастя – Нещастя» ($M = 3,233$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,281$; $IQR = 2,000$). Відповідно старість вважається переборною, щасливим періодом у житті та таким, що визначається небайдужим ставленням інших. Протилежний полюс описує старість, як таку, що характеризується невпевненістю ($M = 3,845$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,234$; $IQR = 2,000$), неуспішністю ($M = 3,845$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,177$; $IQR = 2,000$), неефективністю ($M = 3,853$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,189$; $IQR = 2,000$). Поява такого означення як невпевненість, на нашу думку, характеризує соціальну незахищеність, яка властива людям пенсійного віку у сучасних українських соціальних реаліях.

Саме перспективу такої соціальної незахищеності відчують респонденти у 42-51 років. Також для них характерним є розуміння, що старість є пов'язаною зі зниженням соціальної ефективності та успішності.

Розглянемо двомірну графічну репрезентацію взаємовідносин між уявленнями щодо літньої людини у групі осіб 42-51 років (рис. 3). Конструкти «Важливий – Неважливий» та «Симпатичний – Несимпатичний» також є близькими у просторі. Тобто симпатична літня людина сприймається як важлива та статусна, а несимпатична, у свою чергу, як неважлива і нестатусна. Стосовно атитюдів щодо старості звертає на себе увагу просторова близькість таких конструктів як «Справедливість – Несправедливість», «Відданість – Зрада», «Довіра – Недовіра». Таким чином, старість вартує довіри у тому випадку, коли забезпечена справедливістю з боку соціальних інститутів та відданістю з боку близьких осіб.

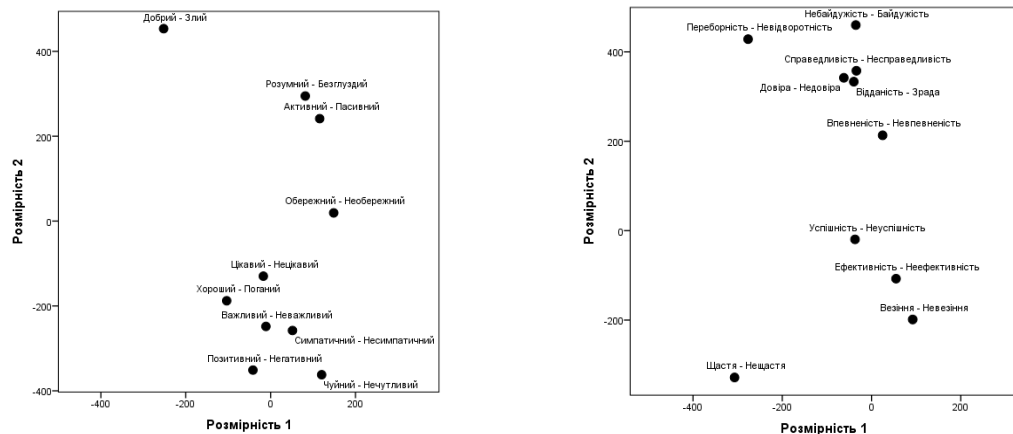

Рис. 3. Двомірна графічна репрезентація взаємовідносин між уявленнями щодо літньої людини (ліворуч) старості (праворуч) у групі осіб від 42-51 років

Стосовно ієрархічної структури атитюдів щодо літньої людини у групі осіб від 52 років виявлено наступні закономірності: серед найстарших респондентів найвищі місця в ієрархії займають конструкти «Чуйний – Нечутливий» ($M = 3,495$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,006$; $IQR = 1,000$), «Добрий – Злий» ($M = 3,515$; $Mdn = 4,000$; $SD = 0,966$; $IQR = 1,000$) і «Обережний – Необережний» ($M = 3,624$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,121$; $IQR = 1,000$). Відповідно, літні люди оцінюються цими респондентами як чуйні, добрі та обережні. Цікаво зазначити, що обережність людей похилого віку вважається характерною рисою саме найстаршими досліджуваними. Це, вочевидь пов'язано з тим, що люди у такому віці вимушені обмежувати свою активність. Зазначений висновок підтверджується і структурою протилежного полюсу атитюдів. Літні люди вважаються несимпатичними ($M = 3,960$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,183$; $IQR = 2,000$), підкреслюється їхня неважливність ($M = 4,158$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,027$; $IQR = 1,000$) та пасивність ($M = 4,198$; $Mdn = 4,000$; $SD = 1,114$; $IQR = 1,000$). Таким чином, літня людина сприймається як менш статусна у сучасному соціальному просторі.

Визначено ієрархічну структуру атитюдів щодо старості у групі осіб від 52 років. Перші три позиції займають наступні психосемантичні конструкти: «Небайдужість – Байдужість» ($M = 2,911$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,021$; $IQR = 2,000$), «Везіння – Невезіння» ($M = 3,020$; $Mdn = 3,000$; $SD = 1,273$; $IQR = 2,000$) та «Довіра – Недовіра» ($M = 3,238$;

Mdn = 3,000; SD = 1,069; IQR = 2,000). Виходячи з ієрархії конструктів, такі респонденти характеризують старість як таку, що пов'язана з небайдужим ставленням оточення, довіри з боку близьких осіб та випадковими обставинами. У свою чергу, старість також вважається невідворотною, пов'язаною з невпевненістю та неефективністю. Про це свідчить той факт, що в ієрархії атитюдів щодо старості у групі осіб від 52 років такі конструкти, як «Переборність – Невідворотність» (M = 3,842; Mdn = 4,000; SD = 0,891; IQR = 1,000), «Впевненість – Невпевненість» (M = 3,842; Mdn = 4,000; SD = 1,075; IQR = 2,000) та «Ефективність – Неефективність» (M = 4,079; Mdn = 4,000; SD = 1,074; IQR = 2,000).

На рис. 4 наведено двомірну графічну репрезентацію взаємовідносин між атитюдами у групі осіб від 52 років. Зокрема близькими конструктами є «Чуйний – Нечутливий» і «Розумний – Безглуздий». Тобто у цій віковій групі хорошою людиною у літньому віці вважається розумна людина. Взаємозв'язок між конструктами «Чутливий – Нечутливий» і «Обережний – Необережний» також відображається близькістю між зазначеними конструктами. Відповідно літня людина вважається чутливою, коли вона обережна і навпаки. Конструкти «Позитивний – Негативний» та «Хороший – Поганий» також є близькими у просторі. Тобто позитивна літня людина сприймається як хороша, а негативна, у свою чергу, як погана. Також можна звернути увагу на певну близькість у просторі «Симпатичний – Несимпатичний» і «Цікавий – Нецікавий». У зазначеній віковій категорії симпатичні літні люди є в їхньому сприйнятті цікавими.

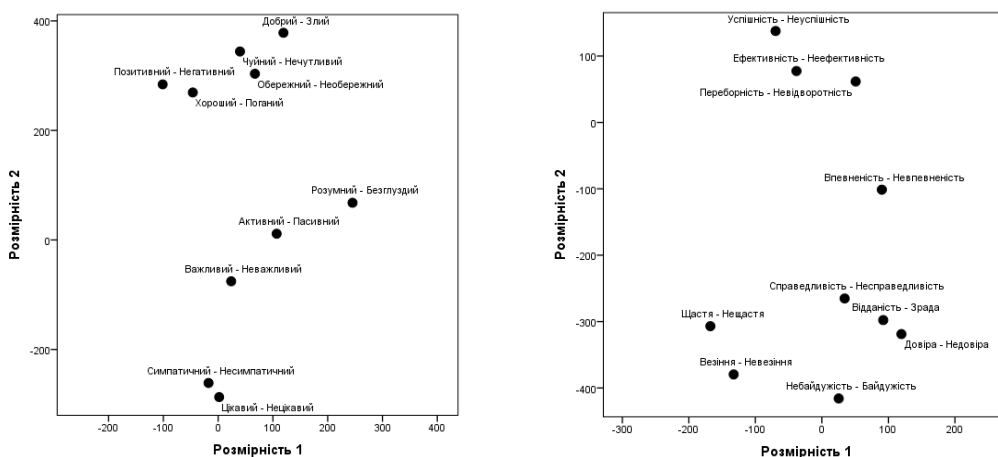

Рис. 4. Двомірна графічна репрезентація взаємовідносин між уявленнями щодо літньої людини (ліворуч) старості (праворуч) у групі осіб від 52 років

Як і у попередньому випадку, звертає на себе увагу просторова близькість таких конструктів як «Справедливість – Несправедливість», «Відданість – Зрада», «Довіра – Недовіра». Тобто у свідомості найстаршої групи старість вартує довіри у тому випадку, коли забезпечена справедливістю з боку соціальних інститутів та відданістю близьких осіб.

Таким чином, психосемантичний аналіз атитюдів щодо літніх людей та старості у респондентів різних вікових груп дозволив виявити наступні особливості. Визначено, що літня людина у всіх вікових групах описується як добра, хороша, чуйна людина. Проте також вона вважається нецікавою та несимпатичною, що можна пояснити тим, що краса у суспільній свідомості пов'язується із молодістю, а цікавими співбесідниками вважаються люди з колом

схожих інтересів, і у цьому колі, як правило, переважають однолітки. Старість пов'язується з довірою, небайдужістю та відданістю. Чим старшими є респонденти, тим більш старість вважається невідворотною та сприймається як невезіння, як результат впливу випадкових обставин. Образ літньої людини у наймолодших респондентів характеризується тим, що активність людини похилого віку пов'язується з їхніми розумовими здібностями. Показано, що старість вартує довіри у тому випадку, коли забезпечена справедливістю з боку соціальних інститутів та відданістю з боку близьких осіб. Перспективами подальших досліджень виступає вивчення готовності до вікових змін у різних вікових категоріях.

Список використаної літератури

1. Березіна О.О. Індивідуально-психологічні чинники особистісного розвитку в період геронтогенезу: автореф дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». К., 2012. 19 с.
2. Біскуп В.С. Ейджизм як соціальна проблема та шляхи її подолання. Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». Випуск 121. Черкаси, 2008. С. 37-42.
3. Бухалова Н.А. Проблемы социальной инклюзии лиц пожилого и старческого возраста. Вектор науки ТГУ. Серия: Педагогика, психология. 2015. № 4. С. 57–60.
4. Кирич Н., Слободян Н. Проблеми демографічного старіння населення і його вплив на економічне зростання суспільства. Соціально-економічні проблеми і держава. 2016. Вип. 2 (15). С. 62-70.
5. Кременчуцька М.К. Психологічні проблеми людей літнього віку. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2014. Вип. 2. С. 143-148.
6. Borg I., P.J.F. Groenen Modern Multidimensional Scaling Theory and Applications. New York, NY: Springer 2005. 613 p.
7. Brandtstädter J., K. Rothermund The life-course dynamics of goal pursuit and goal adjustment: A two-process framework. Developmental Review. 2002. №22. P. 117-150.

THE AGE PECULIARITIES OF ATTITUDES TOWARDS OLD PEOPLE AND OLD AGE

Alona Zueva

*Odessa I. I. Mechnikov National University,
2, Dvoryanskaya Str., Odessa, Ukraine, 65000
e-mail: zueva-alena@mail.ua*

The article is devoted to the actual problem of attitudes towards older people and old age. The attitudes of representatives of various age groups were studied. The aim of the article was the study of the hierarchy and structure of social attitudes towards old people and old age in these groups. A study of 403 residents of four regions of Ukraine, of which 100 people – up to 34 years, 86 people – 35-41 years, 116 people – 42-51 years, 101 people – from 52 years. The author uses the semantic differential method for 20 pairs of adjectives. The rating of attitudes has been analyzed and it is shown that the older the respondents are the old people are perceived to be more passive and insignificant. This is due to a significant decrease in the social status of people of retirement age in the conditions of modern Ukrainian society. It was found that the representatives of the youngest group of respondents believe that they will be able to overcome old age, which is characterized by not indifferent attitude to the elderly and the devotion of close people. Old age is perceived by them as a result of randomness, as a decrease in overall efficiency. It is noted that the caution of elderly people is considered to be the characteristic feature of the oldest respondents. It is proved that as life experience gains, it becomes clear that an elderly person is the bearer of empathic qualities, and this enables her to be sensitive to various aspects of life. Using multidimensional scaling, the structure of the relationship between the attributes in both subsamples is determined. It is shown that the image of an elderly person in young respondents is characterized by the fact that the activity of the elderly is associated with their mental abilities. It is shown that old age is trusted in the case when it is secured by social institutions' justice and by the devotion of close friends. Prospects for further research in the study of readiness for age-related changes in different age groups are outlined.

Key words: attitudes, old people, old age, social status, ageism, multidimensional unfolding.